

Van goudwaarde in verkiezingstijden?

Electoral presidentialisering van het burgemeesterschap in Vlaanderen

Johannes Rodenbach, Bram Wauters en Kristof Steyvers

ABSTRACT: Electoral Presidentialization of the Mayoralty in Flanders

Presidentialization involves a shift in focus from collective actors (such as parties) to one person, in this case the mayor. It is a specific form of personalization which focusses on one rather than on several individuals. Electoral presidentialization, which constitutes one of the diverse features of this phenomenon, was studied at the local level in Flanders (Belgium). By formulating hypotheses based on theoretical and empirical insights on personalization (referring to several politicians), we have tried to figure out whether presidentialization differs from personalization. From our results, it appears that mayors indeed attract a huge share of preferential votes, but also that most factors that influence personalization have an impact on presidentialization too. These include both individual variables (such as media attention and incumbency) and municipal variables (such as size of the municipality and number of parties). Although both trends differ in nature, the factors influencing them appear to be similar.

KEYWORDS: mayor, elections, preference votes, personalization, presidentialization

1. Inleiding

Een van de ontwikkelingen waarmee de hedendaagse politiek vaak wordt vereenzelvigd, is die van personalisering: *“in a trend that has been shared by all of the liberal democracies, politics has become increasingly personalized”*. Kort gezegd winnen individuele politici en hun kenmerken aan belang tegenover collectieve actoren zoals partijen, parlementen en regeringen. Het gaat volgens de these om een fenomeen dat meer uitgesproken wordt doorheen de tijd en verspreid raakt buiten zijn natuurlijke institutionele omgeving (het presidentiële systeem): *“the popular focus*

on leaders now appears commonplace across almost all of the major parliamentary systems, where parties once occupied center stage” (McAllister, 2007, p. 571). Die algemene ontwikkeling heeft verschillende veronderstelde verschijningsvormen: van een toegenomen gerichtheid van de media op individuele politici, over het groeiende belang van politiek leiderschap in partijen of instellingen tot een meer op personen gericht verkiezingsproces. Het gaat kortom om een veelgelaagd begrip (zie de introductie van dit themanummer). Dikwijls wordt aangenomen dat het fenomeen het meest zichtbaar is bij verkiezingen die steeds meer om een strijd tussen personen zouden draaien in de kandidatenselectie, de campagnevoering of het stemgedrag. De bestaande empirische bewijslast is echter gemengd en toont een meer contingent beeld: ondanks de tendens, is er niet onder alle omstandigheden en per definitie meer algehele personalisering (Karvonen, 2010; Kriesi, 2012; Wauters, 2014).

In deze bijdrage knopen we aan bij die onderzoekstraditie. Meer specifiek bestuderen we presidentialisering als een geconcentreerde of gecentraliseerde vorm van personalisering (zie ook het schema in de introductie van dit themanummer). Het concept verwijst naar de veronderstelde toegenomen macht en autonomie van bepaalde politieke leiders, waarbij personalisering breder kijkt naar alle (soorten) personen. Presidentialisering heeft een partijpolitiek, uitvoerend en electoraal gezicht. Dit laatste staat centraal in onze bijdrage. Electorale presidentialisering zou blijken uit een grotere nadruk op leiderschap in kiescampagnes van partijen, mediaberichtgeving die in toenemende mate gericht is op die leiders en een meer uitgesproken aanwezigheid van leidereffecten in het stemgedrag (Poguntke & Webb, 2005).

Ons onderzoek gaat specifiek in op dit laatste aspect. Hoe we electorale presidentialisering concreet opvatten en meten, komt in de volgende secties uitgebreid aan bod. De focus van ons onderzoek ligt op het lokaal niveau in Vlaanderen en meer bepaald op de figuur van de burgemeester. Dat ambt en die locus kunnen als een kritische case voor electorale presidentialisering worden beschouwd. We merken in onze context de laatste decennia immers een meer prominent leiderschap op door burgemeesters, die centraler lijken te staan in de bredere electorale arena (als kopman van de lijst of partij) en van wie vaker verwacht wordt dat ze een bestuurlijke visie kunnen ontwikkelen en spelverdelend kunnen optreden in de complexe lokale netwerksturing. Het ambt heeft een politieke betekenis verworven die aan zijn strikte institutionalisering voorbijgaat (Ackaert, 2005; Steyvers, 2010). Burgemeesters in Vlaanderen blijven immers formeel benoemd (feitelijk onrechtstreeks verkozen) en functioneren in een lokale variant van het parlementaire systeem (met het schepencollege als collegiale executieve) en de consensusdemocratie (met doorgaans meerpartijencoalities). Precies die institutionele kenmerken maken de functie en de plaats kritisch. Presidentialisering slaat immers op: “...a process by which regimes become more presidential in their actual practice without [...] changing their formal structure” (Poguntke & Webb, 2005, p. 1). Waar sommige

landen de vraag naar een meer geprofileerd lokaal uitvoerend leiderschap hebben beantwoord met formele institutionele hervormingen (zoals een meer gepersonaliseerde leiderschapsselectie en/of minder collectieve executieven, soms verankerd in een institutioneel sterk burgemeesterschap) kennen andere een rolverandering binnen de bestaande kaders (Berg & Rao, 2005; Steyvers *et al.*, 2008). Vlaanderen behoort tot die laatste categorie. De schijnbaar groeiende centraliteit van (kandidaat-)burgemeesters in de kiesstrijd, ondanks het proportionele lijstensysteem en het noodzakelijke proces van meerderheidsvorming, is daarvan de electorale veruitwendiging en maakt ze onderzoekswaardig. Met een gerichtheid op het lokale niveau vullen we ook meer algemeen de bestaande voornamelijk nationale en regionale bewijslast aan.

De context van dit onderzoek zijn de gemeenteraadsverkiezingen van 14 oktober 2012. Die kondigden zich vooraf aan als een test voor de lokale verankering van het Vlaams-nationale N-VA, dat eerder Vlaams en federaal groeide en zich nu lokaal niet meer in kartel met CD&V aan de kiezer presenteerde. De partij zette in de campagne heel sterk in op de stad Antwerpen, waar voorzitter De Wever de strijd aanging met uittredend burgemeester Janssens met de sjerp als inzet. Dat bleek een succesformule: N-VA werd beschouwd als overwinnaar van de verkiezingen en kwam in heel wat bestuursmeerderheden terecht met Antwerpen als hyperbolische verkiezingsscalp (Steyvers & De Ceuninck, 2013). Niet alleen in die (centrum) stad leken er echter onvervalste presidentiële campagnes te worden gevoerd tussen meerdere kandidaat-burgemeesters (zie o.a. de strijd tussen De Clerck en Van Quickenborne in Kortrijk of tussen Claes en Belet in Hasselt). Zijn dat geprofileerde uitzonderingen of kennen we een meer algemene electorale presidentialisering op lokaal niveau? Gaan de gemeenteraadsverkiezingen steeds meer over een strijd om het burgemeesterschap? We kijken dus in eerste instantie naar electorale presidentialisering als een cross-sectioneel fenomeen: op welke manier en in welke mate is daar m.b.t. de (kandidaat-)burgemeester(s) inderdaad sprake van en welke factoren kunnen eventuele gelijkenissen of verschillen tussen personen en gemeenten hierin verklaren? We zetten zo in op het inherente lokale potentieel van een groot aantal waarnemingen in een constant institutioneel systeem, wat in landenvergelijkend onderzoek moeilijker te realiseren is. De longitudinale kant verkennen we door waar mogelijk de vergelijking te maken met de gemeenteraadsverkiezingen van 2006. Illustratief is dat er toen in Antwerpen ook al sprake leek van een strijd om het burgemeesterschap met presidentiële allures tussen Janssens en Dewinter (Van Aelst & Nuytemans, 2007).

De bijdrage lijkt eerst de focus van het onderzoek verder af: hoe verhoudt electorale presidentialisering zich tot de meer algemene trend naar personalisering en langsheen welke dimensies brengen we dat in kaart? Vervolgens argumenteren we de toepassing op het burgemeesterschap bij de Vlaamse gemeenteraadsverkiezingen. Vanuit het theoretisch kader formuleren we eerst een beschrijvende hypothese

rond de cartografie (op welke manier en in welke mate is daar sprake van?) van electorale presidentialisering van het burgemeesterschap. Vervolgens ontwikkelen we een reeks verklarende hypothesen rond de profilering (welke kenmerken van de burgemeester of de gemeente werken daar betekenisvol op in?) van electorale presidentialisering van het burgemeesterschap, die we dan bi- en multivariaat bekijken. Vanuit de voornaamste bevindingen van ons onderzoek reflecteren we op lokale electorale presidentialisering als onderdeel van de bredere trend richting personalisering van de politiek.

2. Onderzoek naar de presidentialisering op lokaal niveau: onontgonnen mijn in een veranderend gebied

De presidentialisering van de politiek is zeker niet nieuw, maar wordt wetenschappelijk nog niet zo lang tegen het licht gehouden (Mughan, 2000). Voor we dieper ingaan op de theorie en de toepassing daarvan op het lokale niveau in Vlaanderen, maken we een aantal conceptuele tussenstappen. We beginnen bij de ‘personalisering van de politiek’ die we als de conceptuele paraplu van een reeks fenomenen beschouwen waartoe presidentialisering behoort (Kaase, 1994; Karvonen, 2010; McAllister, 2007; Rahat & Sheaffer, 2007). Personalisering heeft meerdere verschijningsvormen, zoals in de introductie van dit themanummer reeds duidelijk werd. Wat wij tot nog toe als ‘personalisering’ hebben benoemd, komt overeen met wat de auteurs onder ‘gedecentraliseerde personalisering’ verstaan. Dit houdt in dat alle individuele politici meer aandacht krijgen, zowel binnen de eigen partij, als van de media en bij verkiezingen. Onder ‘gecentraliseerde personalisering’ vallen enkel de leiders van partijen en uitvoerende organen. Dat is wat wij verstaan onder ‘presidentialisering’ en wat wij verder uitgebreid uit de doeken zullen doen.

Naast de publicatie van Mughan (2000), die zich vooral toespitst op het electorale aspect van presidentialisering in het Verenigd Koninkrijk, legde het werk van Poguntke en Webb (2005) onmiskenbaar de basis voor de vergelijkende theorie rond presidentialisering. Volgens de auteurs heeft presidentialisering drie gezichten: de uitvoerende macht, het partijpolitieke en het electorale. Zij wijzen erop dat de rol van politieke leiders de laatste decennia is toegenomen in deze drie aspecten. Ons onderzoek richt zich op het electorale aspect van de presidentialisering, dus lichten we hieronder de drie indicatoren toe die zij hierrond aanhalen. Ten eerste wordt de kopman van een partij tijdens de campagne duidelijker naar voor geschoven als kandidaat voor het uitvoerend leiderschap. Het individu van de leider wint aan belang ten nadele van de partij. Ten tweede richten de media hun aandacht meer op de partijleiders dan op de partij zelf. Het derde aspect van electorale presidentialisering heeft betrekking op het stemgedrag. De kiezer wordt sterker beïnvloed

door leidereffecten. Dat betekent dat burgers bij het uitbrengen van hun stem voor een bepaalde partij rekening houden met de kwaliteiten van de leider. Deze evaluatie kunnen we weerspiegeld zien in de stemmenconcentratie van de lijsttrekker.

Wat Mughan (2000) en Poguntke en Webb (2005) bindt, is dat ze in hun onderzoek naar politieke leiders inzoomen op het nationale niveau. De echte onontgonnen mijn waarnaar de subtitel verwijst ligt echter op het lokale niveau. Lokale partijleiders en burgemeesters kunnen even goed het onderwerp uitmaken van een studie naar presidentialisering. De laatste jaren zien we een dergelijk onderzoek opkomen. Elmelund-Praestekaer en Kjaer (2013) hebben zich toegelegd op electorale presidentialisering op het lokale niveau in Denemarken. In België zijn bijdragen verschenen die de link leggen tussen presidentialisering en de lokale politiek. Van Aelst en Nuytemans (2007) gingen op zoek naar verklaringen voor het grote succes dat Patrick Janssens kende bij de gemeenteraadsverkiezingen van 2006 in Antwerpen. Eén van hun vaststellingen is dat Janssens een uitgesproken presidentiële campagne heeft gevoerd, wat inhoudt dat hij weinig aandacht schonk aan zijn partij en vooral zichzelf als leider in de markt zette. Recenter hield Steyvers (2012) in een beschrijvende analyse de Belgische lokale situatie tegen het licht en koppelde deze aan de presidentialiseringstheorie. Met dit artikel wensen we op deze ingeslagen weg verder te gaan. Door onder meer de methoden van Elmelund-Praestekaer en Kjaer (2013) en Van Aelst en Nuytemans (2007) toe te passen op alle Vlaamse gemeenten, trachten we een omvattender en gedetailleerder beeld te schetsen.

3. Electorale presidentialisering in Vlaanderen: ruw, ongeslepen erts

Het onderzoek naar de presidentialisering van de politiek in België of Vlaanderen staat nog in zijn kinderschoenen. Er zijn een aantal werken verschenen die aandacht hebben voor de thematiek (Fiers & Krouwel, 2005; Maddens & Fiers, 2004; Van Aelst, 2008), maar deze gaan vaak over het nationale niveau met een lokaal gerichte uitzondering (André *et al.* 2013; Steyvers, 2012; Van Aelst & Nuytemans, 2007). Wij willen de situatie op het lokale niveau echter meer nauwgezet analyseren, meer bepaald die in de 308 gemeenten in Vlaanderen waarop onze data betrekking hebben. Over personalisering in het algemeen is in Vlaanderen al meer onderzoek gedaan op lokaal vlak (o.a. Put, Maddens & Smulders, 2014; Thijssen & Sliwa, 2010; Wauters, Verlet & Ackaert, 2011). We gebruiken die inzichten om hypothesen te formuleren rond presidentialisering, wat ons toelaat om te testen in welke mate dit laatste fenomeen wezenlijk verschilt van algemene personalisering.

Louter formeel-institutioneel is de functie van burgemeester in Vlaanderen niet zo sterk, aangezien er talrijke restricties zijn ingebouwd. Het start reeds bij de selectie

van de burgemeester. Formeel wordt de burgemeester aangeduid door de regionale overheid (in dit onderzoek door het Vlaamse gewest) na een voordracht door de lokale meerderheid en de partij van de kandidaat-burgemeester. In de praktijk zien we dat het burgemeestersambt het voorwerp uitmaakt van de coalitiebesprekingen na de verkiezingen en dat de sjerp heel vaak gaat naar de persoon van de grootste partij met het grootste aantal voorkeurstemmen. Men zou kunnen stellen dat de stem van het volk luider klinkt dan men wettelijk zou vermoeden. Ten tweede wordt Vlaanderen naar de letter van de wet gekenmerkt door een monistisch lokaal bestuur met een collegiaal uitvoerend orgaan, namelijk het college van burgemeester en schepenen. In de praktijk blijkt de burgemeester meer te zijn dan een collegiale ploegspeler. Hij is voorzitter van het schepencollege en daardoor ook de *primus inter pares* van het lokaal uitvoerend orgaan. Elke schepen heeft zijn eigen domeinen waarvoor hij bevoegd is, maar het is de taak van de burgemeester om al deze beleidsdomeinen op elkaar af te stemmen. Burgemeesters trachten tevens een visie te ontwikkelen voor hun gemeente en waar nodig te lobbyen om hun doelstellingen waar te maken. Dit is onder meer mogelijk door het cumuleren¹ van verschillende, al dan niet politieke, mandaten. Sommige burgemeesters gaan daar heel ver in en gedragen zich als ware “*policy entrepreneurs*” om initiatieven op gang te trekken en dossiers in een stroomversnelling te krijgen (Block, 2009). Tot slot geven burgemeesters ook aan dat het helpen van burgers een belangrijke plaats in hun taakverdeling inneemt, en zijn ze de vertegenwoordigers van hun partij of lijst in het schepencollege (Steyvers, 2010; Steyvers, 2012).

Formeel zijn dus regels ingebouwd die de macht van de burgemeester beperken. In de praktijk zien we echter dat de burgemeester in staat is om boven zijn wettelijk gewicht te boksen. De definitie die Poguntke en Webb voor presidentialisering naar voor schuiven (zie de inleiding) verwijst naar dit fenomeen. In Vlaanderen werden de laatste jaren geen grote hervormingen doorgevoerd die betrekking hebben op het functioneren van de burgemeester (Ackaert *et al.*, 2007) en toch wordt algemeen aangenomen dat de burgemeester sterker is dan hij wettelijk kan zijn (Steyvers, 2010).

Al deze factoren samen maken van België, en meer specifiek Vlaanderen, een uiterst geschikte en interessante case. We gaan in onze analyse overigens iets anders te werk dan Poguntke en Webb (2005). Zij gaan in hun presidentialiseringstheorie uit van een toegenomen nadruk op politieke leiders doorheen de tijd en nemen de evolutie van de laatste drie decennia als referentie. In plaats van te focussen op verschillen doorheen de tijd, wat moeilijk is door het ontbreken van longitudinale data voor Vlaanderen, onderzoeken wij verschillen tussen gemeenten. Daarnaast bekijken we presidentialisering ook door een nieuwe bril. Traditioneel wordt in het onderzoek naar presidentialisering één politieke leider tegen het licht gehouden. In onze studie analyseren we de nieuw verkozen burgemeester en de potentiële kandidaat-burgemeesters van andere partijen. Dat kunnen we doen aan de hand

van de “concentrations” die Elmelund-Praestekaer en Kjaer (2013) hebben ontwikkeld. Op die manier brengen we mogelijke gradaties in presidentialisering voor het voetlicht: geconcentreerde zichtbaarheid op een beperkt aantal leiders, een duo of één politieke leider. In het volgende deel gaan we daar verder op in.

4. Hypothesen

We werkten de tweeledige centrale onderzoeksvraag “in welke mate waren de gemeenteraadsverkiezingen van 2012 in Vlaanderen gepresidentialiseerd en welke factoren hebben een invloed op de electorale score van de kandidaat-burgemeesters?” uit in acht hypothesen. We starten met een beschrijvende hypothese; daarna volgen verklarende hypothesen waarbij het aandeel voorkeurstemmen van de (kandidaat-)burgemeester fungeert als afhankelijke variabele. Hypothesen 2, 3 en 4 hebben betrekking op individuele variabelen als verklaring, terwijl hypothesen 5, 6, 7 en 8 kijken naar het niveau van de gemeente. Deze hypothesen komen voornamelijk voort uit eerder personaliseringsonderzoek. Door deze te testen voor de specifieke populatie van (kandidaat-)burgemeesters, zijn we in staat om na te gaan of deze ook gelden voor de presidentialiseringsthese.

Hypothese 1: *De burgemeester² behaalt het hoogste percentage voorkeurstemmen.*

Tijdens de coalitieonderhandelingen wordt gekeken naar de rangorde van de partijen en naar de voorkeurstemmen van de verschillende kandidaten. Bij het toedelen van het mandaat van de burgemeester zal diegene met de meeste voorkeurstemmen vaak aan het langste eind trekken (Olislagers, 2013; Steyvers, 2010).

Hypothese 2: *Hoe meer media-aandacht de burgemeester krijgt, des te meer voorkeurstemmen hij/zij in de wacht kan slepen.*

De (lokale) media hebben vaak aandacht voor de burgemeester en in mindere mate voor de schepenen. Zowel bij vreugdevolle gebeurtenissen (feestelijkheden, jubilea, e.d.) als bij droevige momenten (ramp, overlijden, e.d.) opteren de media voor een reactie of een foto van de burgemeester. Op die manier heeft de burgemeester de mogelijkheid om via diverse kanalen gedurende zes jaar geregeld aan het woord te komen. Ook bij nieuw benoemde burgemeesters verwachten we dat zij in de maanden voor de verkiezingen meer media-aandacht gekregen hebben dan hun tegenstanders (Van Aelst, Sheaffer & Stanyer, 2012). Algemeen personaliseringsonderzoek heeft uitgewezen dat media-aandacht een positief effect heeft op het aantal behaalde voorkeurstemmen (Put *et al.*, 2014; Wauters, Weekers &

Maddens, 2010). We kunnen dus verwachten dat naarmate de media-aandacht voor een (kandidaat-)burgemeester toeneemt, ook zijn stemmenaantal zal toenemen.

Hypothese 3: *Herbenoemde burgemeesters halen een groter aandeel voorkeurstemmen dan nieuw benoemde burgemeesters.*

Uittredende burgemeesters hebben gedurende hun zes jaar aan het hoofd van de gemeente regelmatig kunnen pronken met nieuwe voorstellen of verwezenlijkingen. Burgemeesters zijn, in tegenstelling tot uitvoerende bestuurders op hogere politieke niveaus, in staat om heel concrete problemen van burgers te aanhoren en aan te pakken. Op die manier hebben uittredende burgemeesters een streepje voor op hun uitdagers (Freier, 2011; Trounstein, 2011; Van Aelst *et al.* 2008). Personaliseringsonderzoek heeft uitgewezen dat uittredende kandidaten (“*incumbents*”) bij verkiezingen meer voorkeurstemmen behalen (Put *et al.*, 2014).

Hypothese 4: *Burgemeesters die over een parlementair mandaat beschikken op het moment van de verkiezingen zullen een hoger percentage voorkeurstemmen behalen dan collega’s die niet cumuleren.*

Wanneer je als politicus over een parlementair mandaat beschikt, brengt dit nationale publiciteit met zich mee. Het werk in één van de parlementen zet de competenties van een politicus in de verf: van politici met een voet in Brussel verwachten burgers dat ze dingen gedaan krijgen voor de gemeente. Dat wordt uitgespeeld in de campagne. Deze extra aandacht en waardering kunnen voor een lokale kandidaat goed van pas komen in de aanloop naar de gemeenteraadsverkiezingen (Ackaert, 2006; Ackaert *et al.*, 2007; François, 2006; Put *et al.*, 2014).

Hypothese 5: *Hoe minder inwoners een gemeente telt, des te groter het aandeel voorkeurstemmen dat de burgemeester achter zijn/haar naam krijgt.*

In kleine gemeenten hebben lokale politici de kans om dicht bij hun kiezers te opereren en vaak met hen in contact te komen. Dat verhoogt de persoonlijke band tussen kiezer en politicus. Door die hechtere band zullen de inwoners van kleine gemeenten meer geneigd zijn om een voorkeurstem uit te brengen voor de burgemeester. In grote gemeenten of steden is de kloof tussen de politici en de burger groter, waardoor de kiezer vaker zal opteren voor een lijststem dan voor een voorkeurstem. Dit fenomeen wordt “*social distance*” genoemd (Wauters, 2000; Wauters *et al.*, 2011).

Hypothese 6: *Hoe minder lijsten aan de verkiezingen deelnemen, des te hoger het percentage voorkeurstemmen voor de burgemeester.*

Wanneer inwoners de keuze hebben uit een beperkt aantal lijsten, zullen ze het gebrek aan keuze tussen partijen compenseren door meer voor personen te stemmen, zo luidt de redenering. Dit effect werd inderdaad empirisch bevestigd in personaliseringsonderzoek: in gemeenten met weinig partijen behalen kandidaten meer voorkeurstemmen (Wauters *et al.*, 2011).

Hypothese 7: *In gemeenten waar elektronisch wordt gestemd halen burgemeesters procentueel meer voorkeurstemmen.*

De wijze waarop aan de kiezer een stem wordt gevraagd, kan een rol spelen bij het uitbrengen, van voorkeurstemmen. Zo is er het elektronisch stemmen, dat in ongeveer de helft van de Vlaamse gemeenten gebruikt wordt. Kiezers die een elektronische stem uitbrengen, moeten op het eerste scherm een keuze maken voor één van de deelnemende lijsten. Op het tweede scherm krijgen ze de kandidaten van de gekozen lijst te zien. Op die manier is het mogelijk dat kiezers denken dat ze verplicht worden om ook een voorkeurstem uit te brengen, terwijl de keuze voor een loutere lijststem aanwezig blijft, maar minder zichtbaar is. Ook hier heeft empirisch onderzoek naar personalisering dit positief effect van elektronisch stemmen op voorkeurstemmen bevestigd en willen wij nagaan of hetzelfde effect zichtbaar is in ons presidentialiseringsonderzoek (Wauters *et al.*, 2011).

Hypothese 8: *Niet alleen de burgemeester maar ook zijn dichtste concurrenten scoren beter in kleine gemeenten waar niet veel lijsten zijn ingediend en waar er elektronisch wordt gestemd.*

Hypothesen 5, 6 en 7 beschrijven de invloed van een aantal gemeentekennmerken op het percentage voorkeurstemmen van de burgemeester. We kunnen er echter vanuit gaan dat deze variabelen ook een rol zullen spelen in het resultaat van de andere lijsttrekkers. Om deze hypothese te testen, maken we gebruik van de *duelist* en *frontrunner concentration* van Elmelund-Praestekaer en Kjaer (2013).

Naast de (on)afhankelijke variabelen die aan bod komen in de acht hypothesen hebben we nog een aantal controlevariabelen bij dit onderzoek betrokken die de relatie tussen de eerste types variabelen mogelijk beïnvloeden. Eerder onderzoek toonde aan dat het geslacht van de kandidaat geen verklarende waarde heeft voor zijn/haar stemmenpercentage (Wauters *et al.*, 2010). Toch willen we nagaan of deze vaststelling voor burgemeesters geldt. Daarnaast onderzoeken we of de persoonlijke score die de burgemeester in 2006 behaalde een goede voorspeller is. Deze variabele werd in verklarend onderzoek naar voorkeurstemmen nog niet tegen het licht gehouden, maar kan mogelijk een rol van betekenis spelen.

5. Operationalisering en methodologie

Het gaat hier om een tweeledig kwantitatief onderzoek. Ten eerste willen we het presidentiële karakter van de Vlaamse lokale politiek beschrijvend onder de loep nemen. Daarnaast bevat deze studie een verklarend luik. We onderzoeken meerdere bivariate en multivariate relaties tussen de electorale score van de (kandidaat-)burgemeesters en een aantal mogelijke onafhankelijke variabelen. Het is ten slotte de bedoeling om na te gaan of de variabelen die een invloed hebben op de electorale score van de burgemeesters (presidentialisering) in de lijn liggen met de resultaten die in eerder personaliseringsonderzoek naar voor kwamen.

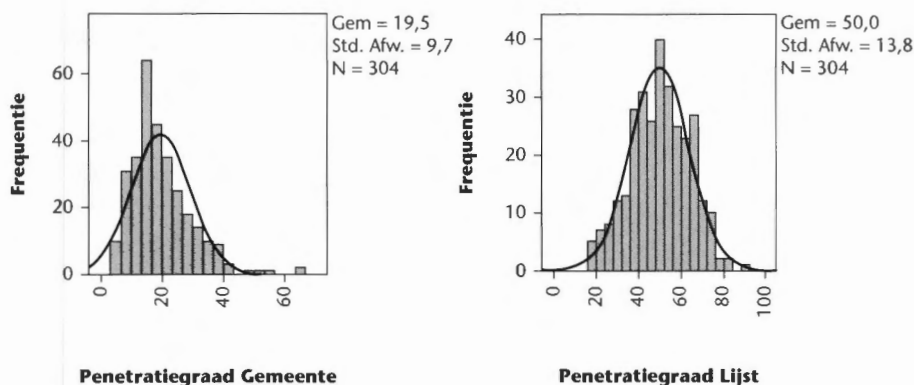
De mate van electorale presidentialisering benaderen we aan de hand van één indicator die Poguntke en Webb (2005) aanhaalden, namelijk het percentage voorkeurstemmen voor de burgemeester. De electorale presidentialisering van een burgemeester meten we aan de hand van de penetratiegraad binnen de lijst van de burgemeester (zie verder). We zijn van oordeel dat ook de scores van de uitdagers van de uiteindelijke burgemeester ons iets kunnen zeggen over de mate van electorale presidentialisering binnen een bepaalde gemeente. Men spreekt immers niet enkel over presidentialisering als er één sterke figuur de electorale campagne domineert. De strijd tussen twee of meer toppolitici kan ook presidentieel zijn. Elmelund-Praestekaer en Kjaer (2013) werkten drie parameters uit om soorten electorale presidentialisering te meten: de *frontrunner*, *duellist* en *city king concentration*. De eerste variabele geeft de verhouding weer tussen de som van het aantal voorkeurstemmen voor de lijsttrekkers van partijen die verkozenen hebben en het totaal aantal stemmen dat in een gemeente is uitgebracht. De *duellist concentration* is op dezelfde manier opgebouwd als de *frontrunner concentration*, alleen wordt in de teller enkel rekening gehouden met de voorkeurstemmen van de lijsttrekkers van de twee sterkste partijen. Tot slot kan men ook de *city king concentration* berekenen. Die geeft de verhouding weer tussen het aantal voorkeurstemmen voor de lijsttrekker van de grootste partij en het totaal aantal stemmen binnen een gemeente. In de meeste gevallen is de *city king* ook de burgemeester (80%), maar in 54 Vlaamse gemeenten behoorde de burgemeester niet tot de sterkste lijst.

Voor dit onderzoek hebben we data verzameld voor alle Vlaamse gemeenten.³ Zo hebben we voor een heel aantal variabelen beroep gedaan op cijfers die beschikbaar zijn via de verkiezingsdatabase vlaanderenkiest.be.⁴ Om tot meetbare mediascores te komen, hebben we gebruik gemaakt van het digitaal mediaplatform Mediargus.⁵ Dat leverde in totaal meer dan 1400 mediascores op voor de Vlaamse gemeenteraadsverkiezingen van 2012.⁶

6. Het goud onder de loep: een beschrijvende analyse

Het stemmenpercentage van de burgemeester is de centrale variabele van onze analyse. Het aandeel voorkeurstemmen voor de uiteindelijke burgemeester zegt ons iets over zijn/haar populariteit in de gemeente en binnen zijn/haar eigen lijst. Daarnaast speelt het aandeel voorkeurstemmen van een politicus een grote rol bij het toebedelen van uitvoerende lokale mandaten (Wauters, 2014).

Alvorens we het stemmenpercentage van de burgemeester trachten te verklaren, geven we een aantal beschrijvende waarden. Deze waarden zijn terug te vinden in tabel 2 in bijlage (zie ook Rodenbach, Steyvers & Reynaert, 2013). Vlaamse burgemeesters behalen een gemiddelde penetratiegraad binnen hun gemeente van net geen 20 procent (grafiek 1). Dat betekent dat één vijfde van alle kiezers een voorkeurstem uitbracht voor de uiteindelijke burgemeester. De penetratiegraad van de burgemeester binnen zijn partij of lijst ligt evident een stuk hoger. Gemiddeld slaagt de burgemeester erin om de helft van de kiezers die voor zijn lijst stemt te overtuigen om het bolletje achter zijn naam te kleuren. We zien in een aantal gemeenten zelfs waarden tot 89 procent.⁷

GRAFIEK 1. Verdeling van de penetratiegraad binnen de gemeente/lijs van burgemeesters.

We willen in dit artikel niet alleen uitspraken doen over de uiteindelijke burgemeester, maar ook over zijn/haar rechtstreekse uitdagers tijdens de campagne. Wij zijn daarom geïnteresseerd in de voorkeurstemmenpercentages die lijsttrekkers behaalden en volgen daarbij, zoals reeds aangehaald, de methode van Elmelund-Praestekaer en Kjaer (2013).

TABEL 1. Concentraties in Denemarken en Vlaanderen.

	Denemarken 2009		Vlaanderen 2012	
	Gem.	St. Afw.	Gem.	St. Afw.
Frontrunner concentration	37,0	8,6	42,6	9,9
Duellist concentration	23,1	7,5	31,0	11,0
City king concentration	15,1	6,3	20,3 ^a	9,2
List king concentration	/	/	50,0	13,8

In Denemarken, dat een wat gelijkaardig burgemeesterschap kent als Vlaanderen,⁹ zien we dat de kandidaat van de grootste partij met het meeste voorkeurstemmen gemiddeld 15 procent van de kiezers kon overtuigen om voor hem/haar te stemmen (zie tabel 1). In Vlaanderen ligt het percentage van de *city king* in 2012 gemiddeld vijf procent hoger. Ook de *duellist* en *frontrunner concentration* liggen in Vlaanderen respectievelijk acht en zes procent hoger dan in Denemarken. Op basis van deze beschrijvende cijfers kan men ervan uitgaan dat het Vlaamse lokale niveau een hogere mate van presidentialisering kent dan het Deense. Gemiddeld stemden vier op de tien Vlamingen voor de lijsttrekker van een partij met verkozenen. Bijna één op drie deed dat voor de sterkste twee lijsttrekkers en gemiddeld één vijfde kleurde het bolletje van de stemmenkampioen van de grootste lijst. Voor het vervolg van dit artikel zullen we, in tegenstelling tot de Deense studie, de *city king concentration* toch gelijkstellen aan de penetratiegraad van de burgemeester binnen de gemeente.¹⁰ Dat maakt het eenvoudiger om te redeneren en om intern te vergelijken, aangezien we in dit artikel werken met verschillende (persoonlijke) gegevens van de burgemeesters. Zoals uit tabel 1 blijkt, voegen we er nog één categorie aan toe: de *list king concentration*. Deze komt overeen met de penetratiegraad binnen de lijst. Dat maakt dat we vier categorieën van concentraties bivariaat kunnen testen: twee voor de burgemeester en twee voor een duo of voor meer lijsttrekkers (zie tabel 1 in bijlage).

7. De zoektocht naar de geschikte wichelroede: een multivariate analyse

Er zijn al heel wat Belgische studies verricht die aandacht schenken aan voorkeurstemmen voor politici en die daarvoor verklaringen trachten te zoeken (o.a. André *et al.*, 2013; André, Wauters & Pilet, 2012; Maddens *et al.* 2007; Put *et al.*, 2014; Thijssen & Sliwa, 2010; Wauters *et al.*, 2011). Dit artikel bouwt voor een stuk verder op deze traditie en tracht vanuit het standpunt van de burgemeester en zijn naaste concurrenten een aantal verbanden bloot te leggen. De correlaties tussen de verschillende *concentrations* en een aantal onafhankelijke en controlevariabelen worden in tabel

1 in bijlage weergegeven. We maken onmiddellijk de overstap naar de multivariate analyse die tracht de *list king concentration* te verklaren. Waar relevant voor het inzicht in deze laatste analyse, komen we terug op significante bivariate verbanden.

In tabel 2 worden een aantal lineaire regressiemodellen weergegeven. Aangezien we op zoek zijn naar factoren die de electorale score van burgemeesters bepalen, hebben we nood aan een afhankelijke variabele die de verkiezingsuitslag van de burgemeester het best weergeeft. Er zijn twee variabelen die daarvoor in aanmerking komen: de penetratiegraad binnen de gemeente en de penetratiegraad binnen de lijst. Beide zijn een parameter voor de electorale sterkte van de burgemeester, maar we opteren in dit onderzoek voor de penetratiegraad binnen de lijst. Deze variabele neutraliseert immers het effect van de sterkte van de partij of lijst. Of een burgemeester veel voorkeurstemmen krijgt, hangt niet alleen af van persoonlijke kenmerken maar ook van de waardering van zijn partij. Mughan (2015, p. 36) stelt dat “*the leader effects literature has lost sight of the fact that they [partijleiders] remain creatures of their parties and vie for electoral influence with those parties in a competitive party system*”. Mughan motiveert hier dat partijen wel degelijk een rol blijven spelen in de beoordeling van leiders (zie ook Van Holsteyn & Andeweg, 2010). Door te opteren voor de penetratiegraad binnen de lijst kunnen we rechtstreeks peilen naar het effect van verschillende variabelen op het resultaat van de burgemeester, zonder dat de partij daar een rol in speelt. Daarnaast geeft het histogram in grafiek 1 aan dat deze variabele zo goed als normaal verdeeld is. Dat is een belangrijke voorwaarde om deze als afhankelijke variabele te gebruiken bij een lineaire regressieanalyse.

De onafhankelijke variabelen zijn gegroepeerd in drie categorieën. Variabelen die betrekking hebben op de burgemeester en op de gemeente komen eerst aan bod. Daarnaast wordt bekeken of de electorale score van 2006 een goede voorspeller is voor de score in 2012. Zo komen we tot drie verschillende modellen. De onafhankelijke en controlevariabelen zijn getest op multicollineariteit (de *variance inflation factor* bedraagt nooit meer dan 2,29).

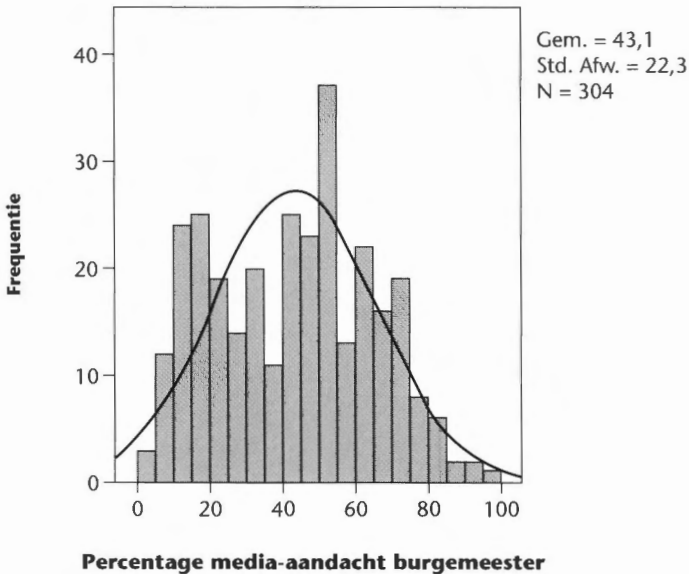
7.1 Burgemeesterskenmerken

Het eerste submodel heeft aandacht voor de variabelen die rechtstreeks betrekking hebben op de burgemeester. Media-aandacht, één van de aspecten van presidentialisering, is hierbij een belangrijke variabele, vandaar dat we hier wat langer blijven bij stilstaan. De variabele ‘media-aandacht’ geeft weer welk percentage van de vermeldingen de persoon die uiteindelijk burgemeester werd achter zijn naam kreeg in de geschreven pers. We vergelijken het aantal vermeldingen voor de uiteindelijke burgemeester met die voor de vier overige sterkste lijsttrekkers en dit voor de laatste acht maanden voor de verkiezingen. De resultaten tonen dat de uiteindelijke burge-

meester goed was voor gemiddeld 43 procent van alle vermeldingen in de geschreven pers (grafiek 2). Ook hier zijn er maximale waarden ver boven de 80 procent.

Als we teruggaan naar de multivariate regressie, blijkt in model 1 dat media-aandacht ($\beta = ,16^*$) en het zetelen in een parlement ($\beta = ,12^*$) een significante positieve invloed hebben op de stemmen binnen de lijst. Voor de variabele media-aandacht verdwijnt de significantie in model 2, maar ze komt terug boven water in het laatste model. Voor het cumuleren van het burgemeesterschap met een parlementair mandaat zien we de omgekeerde beweging. De significante correlatie tussen de penetratiegraad op lijstniveau en *media-aandacht* wordt dus bevestigd in de regressieanalyse, al is de niet-gestandaardiseerde invloed zeer beperkt. De verklaarde waarde van de variabele 'cumul' blijft niet overeind tot in het laatste model.

Uittredende burgemeesters die hun mandaat konden verderzetten na oktober 2012 blijken beter te scoren binnen hun eigen lijst dan nieuw benoemde burgemeesters. Eens de score van 2006 in het derde model wordt toegevoegd, verandert het beeld volledig. Uittredende burgemeesters behalen, volgens het model, binnen hun eigen lijst gemiddeld 5,43 procent minder stemmen dan nieuw benoemde burgemeesters. De verklaring voor deze plotse verandering ligt bij de variabele die het tijdsaspect weergeeft. Amper 43 procent van de herbenoemde burgemeesters kon de eigen score evenaren of verbeteren. Burgemeesters die voor het eerst benoemd zijn, wonnen in 80 procent van de gevallen stemmen in vergelijking met 2006. Dat verklaart ook de plotse switch voor 'uittredende burgemeesters' in het laatste model. Verder blijkt dat het *geslacht* van de burgemeester in geen van de drie modellen een significante rol speelt.

GRAFIEK 2. Verdeling van percentage media-aandacht voor burgemeesters.

7.2 Kenmerken gemeente

De vijfde hypothese stelt dat hoe kleiner de gemeente is, des te hoger het percentage voorkeurstemmen voor de burgemeester zal liggen. Om deze hypothese te testen, hebben we de keuze uit twee onafhankelijke variabelen: het aantal inwoners van de gemeente en de bevolkingsdichtheid. Uit de correlaties blijkt dat enkel het inwonersaantal significant is. De multivariate analyse bevestigt dit beeld: de *bevolkingsdichtheid* blijkt een slechte voorspeller voor de *list king concentration*. Het *aantal inwoners van de gemeente*, opgedeeld in drie categorieën, is daarentegen wel significant en blijkt een negatieve invloed te hebben op het voorkeurstemmenpercentage van de burgemeester. In het laatste model neemt de sterkte van de relatie en de significantie wel af. Een burgemeester uit de categorie van gemeenten met de meeste inwoners behaalt gemiddeld 3,16 procent minder voorkeurstemmen dan een burgemeester uit de categorie van middelgrote gemeenten.

Het *aantal lijsten* kunnen we beschouwen als een goede voorspeller. Hoe meer lijsten in een gemeente werden ingediend voor de verkiezingen, des te hoger het percentage voorkeurstemmen voor de uiteindelijke burgemeester. In gemeenten waar *elektronisch gestemd* wordt, scoort de burgemeester over het algemeen wat minder goed. Een burgemeester die met potlood en papier verkozen is, haalt gemiddeld 4 procent stemmen meer dan burgemeesters uit gemeenten waar elektronisch wordt gestemd. Deze vaststelling blijft echter niet overeind eens de scores van 2006 worden toegevoegd.

TABEL 2. Multivariate analyse met penetratiegraad binnen de lijst.

	Model 1			Model 2			Model 3		
	B	Std. Error	Beta	B	Std. Error	Beta	B	Std. Error	Beta
CONSTANTE	47,29	3,38		56,17	4,98		28,30	4,80	
BURGEMEESTER									
Media	,10	,04	,16*	,08	,04	,13	,07	,04	,12*
Cumul	4,72	2,28	,12*	7,62	2,16	,20***	2,60	1,84	,07
Vrouw	-2,37	2,37	-,06	-3,49	2,23	-,09	-,46	1,86	-,01
Uitdierend	2,55	1,88	,10	3,53	1,76	,13*	-5,43	1,66	-,20***
GEMEENTE									
Inwonersaantal				-6,92	1,12	-,43***	-3,16	,98	-,16***
Bevolkingsdichtheid				-,33	,77	-,02	-,35	,64	-,03
Aantal lijsten				1,63	,60	,20**	1,85	,50	,22***
Elektronisch stemmen				-4,14	1,47	-,16**	-2,21	1,23	-,08
TIJD									
Penetratiegraad lijst 2006							,49	,04	,67***
Adjusted R ²	,060			,194			,448		

N = 285 *p < 0,05; **p < 0,01; ***p < 0,001 Afhankelijke variabele: penetratiegraad binnen de lijst

7.3. Tijdsaspect

In het laatste model is het de bedoeling om na te gaan of de penetratiegraad die de huidige burgemeester in 2006 behaalde een goede voorspeller is voor zijn resultaat in 2012. Aangezien niet alle politici die in 2012 burgemeester geworden zijn in 2006 reeds deelnamen aan de verkiezingen, werd de populatie beperkt tot 285 cases in plaats van 305. Wanneer we de β -waarden in ogenschouw nemen, blijkt de score van 2006 de andere variabelen ruimschoots te overklassen. De *penetratiegraad* binnen de *lijst* in 2006 blijkt een zeer goede voorspeller voor de penetratiegraad die burgemeesters zes jaar later behaalden. De score van 2006 blijkt zelfs een zelf-versterkend effect te hebben. Huidige burgemeesters die in 2006 bovengemiddeld goed scoorden, zullen dat in 2012 meestal ook gedaan hebben, en vice versa.

8. Conclusie en discussie

In dit artikel hebben we één van de eerste analyses gemaakt over electorale presidentialisering op lokaal vlak in Vlaanderen. Presidentialisering is een bijzondere vorm van personalisering, waarbij het aantal personen naar wie de aandacht verschuift beperkt is. Op basis van theoretische en empirische inzichten over personalisering in het algemeen (van toepassing op veel personen) hebben we enkele hypothesen geformuleerd, die ons onder meer toelaten om te testen in welke mate het fenomeen presidentialisering verschilt van algemene personalisering.

Tabel 3 geeft een overzicht van de acht hypothesen die we op die manier geformuleerd hebben. Uit de beschrijvende analyse bleek heel duidelijk dat burgemeesters in bijna 80 procent van de Vlaamse gemeenten stemmenkampioen zijn en dat we de eerste hypothese dus kunnen weerhouden. Voor de overige zeven hypothesen vinden we zesmaal een bevestiging in de bivariate analyse (zie tabel 1 in bijlage) en tweemaal in het lineair regressiemodel. Burgemeesters uit kleine gemeenten zullen gemiddeld een hoger percentage voorkeurstemmen behalen dan collega's uit grotere gemeenten. Ook burgemeesters die tijdens de campagne veel media-aandacht kregen, scoren electoraal gemiddeld beter dan collega's die minder in de kranten verschenen. Het aantal lijsten dat naar de goedkeuring van de kiezer dingt, blijkt een negatieve significante correlatie te vertonen met de *list king concentration*. Eens de variabele echter op multivariaat niveau wordt onderzocht, verandert de relatie van teken en wordt de hypothese dus tegengesproken. De achtste hypothese voorspelt dat de gemeentekensmerken die een rol spelen voor de electorale score van de burgemeester dat ook zullen doen voor de uitslag van zijn naaste concurrenten. Uit tabel 1 (zie bijlage) blijkt dat zo te zijn. Zowel voor het aantal inwoners, het aantal lijsten als het elektronisch stemmen zien we gelijkaardige correlaties voor de vier concentraties. In kleine gemeenten zijn het

dus niet enkel de burgemeesters die gemiddeld meer voorkeurstemmen behalen; ook de overige lijsttrekkers doen het beter. Voor de variabele ‘elektronisch stemmen’ dient er een kanttekening te worden gemaakt. We zien, in tegenstelling tot wat de zevende hypothese stelt, dat burgemeesters in gemeenten waar elektronisch wordt gestemd over het algemeen minder goed scoren. Dat geldt ook voor de lijsttrekkers van de andere partijen. Dat verklaart de asterisk bij hypothese 8 in tabel 3.

TABEL 3. **Overzicht hypothesen.**

	Significant bivariate correlatie	Significant multivariate regressie
H1: De burgemeester krijgt de meeste stemmen	/	/
H2: Hoe meer media-aandacht, des te hoger het percentage voorkeurstemmen van de burgemeester	+	+
H3: Herbenoemde burgemeesters scoren beter	+	-
H4: Burgemeesters met een parlementair mandaat behalen procentueel meer stemmen	+	-
H5: Hoe kleiner de gemeente, des te beter de score van de burgemeester	+	+
H6: Hoe minder lijsten, des te hoger het percentage voorkeurstemmen van de burgemeester	+	-
H7: Waar elektronisch wordt gestemd, halen burgemeesters een betere score	-	-
H8: Hypothesen 5, 6 en 7 gelden ook voor de andere lijsttrekkers	+*	/

+: correlatie of regressie bevestigt hypothese

-: hypothese wordt verworpen

/: hypothese werd niet op biviaat en/of multivariaat niveau onderzocht

*: zelfde trends zichtbaar bij de vier concentraties, alleen wordt hypothese 7 niet bevestigd.

Het regressiemodel bevestigt echter wel dat het percentage voorkeurstemmen dat de burgemeester in 2006 behaalde een goede voorspeller is voor de score van de burgemeester in 2012. Dit wijst erop dat politici die in 2006 reeds populair waren binnen hun eigen partij, dat zes jaar later in de meeste gevallen nog steeds waren.

Als we de resultaten van dit presidentialiseringsonderzoek confronteren met eerdere bevindingen over personalisering, moeten we vaststellen dat de gelijkenissen groot zijn. De positieve effecten van media-aandacht op het aandeel voorkeurstemmen vinden we terug bij onderzoek naar personalisering (Put *et al.*, 2014). Net zomin is het ontbreken van een effect van geslacht, eens gecontroleerd wordt voor andere variabelen, een verrassing (Wauters *et al.*, 2010). Ook de grootte van de gemeente komt in onderzoek naar personalisering naar voren als een variabele die effect heeft: hoe kleiner de gemeente, des te meer voorkeurstemmen (Put *et al.*, 2014).

Naast gelijkenissen zijn er enkele (kleine) verschilpunten. Terwijl bevolkingsdichtheid voor personalisering een belangrijk effect heeft (Wauters, 2000), blijkt dit voor presidentialisering niet significant te zijn. Mogelijk wordt dit effect gecompens-

seerd door andere variabelen (aantal inwoners en aantal lijsten). Verder is het consistent negatief effect van elektronisch stemmen in onze studie opmerkelijk, waar dit in studies over personalisering stevast een positieve impact heeft op het uitbrengen van voorkeurstemmen (Wauters *et al.*, 2011). Mogelijk heeft elektronisch stemmen vooral invloed op het aantal voorkeurstemmen dat een kiezer uitbrengt, waardoor het relatieve aandeel voorkeurstemmen van een lijsttrekker binnen een lijst daalt maar het aantal voorkeurstemmen van andere kandidaten toeneemt. Verder onderzoek moet uitmaken of dit inderdaad zo is. We kunnen niettemin concluderen dat bij presidentialisering min of meer dezelfde factoren voor variatie zorgen als bij personalisering. Dat is vrij verrassend, gelet op de belangrijke en zichtbare positie die het burgemeesterschap in Vlaanderen inneemt. Blijkbaar zijn het toch min of meer dezelfde factoren die het electorale succes van een burgemeester als dat van een willekeurige kandidaat op de lijst bepalen.

Noten

1. Cumuleren van mandaten: het uitoefenen van meerdere wetgevende of uitvoerende mandaten die zich op verschillende bestuurlijke niveaus bevinden.
2. Wanneer we het in het vervolg van dit artikel hebben over 'de burgemeester', dan bedoelen we daarmee de burgemeester die is aangeduid na de verkiezingen van oktober 2012.
3. Er zijn 305 gemeenten opgenomen in de database. Kraainem, Linkebeek en Wezembeek-Oppem hadden op 3 januari 2014 nog geen benoemde burgemeester.
4. Dank aan Tom Doesselaere van het Agentschap Binnenlands Bestuur en collega's Ellen Olislagers en An Heyerick voor het aanleveren van extra informatie.
5. Mediargus is sinds 1 februari 2014 van naam veranderd en heet voortaan GoPress.
6. Via Mediargus hebben we voor de vijf sterkste lijsttrekkers van elke gemeente, inclusief de uiteindelijke burgemeester, het aantal vermeldingen in vijf kranten (*De Standaard*, *De Morgen*, *Het Laatste Nieuws*, *Het Nieuwsblad* en *De Gazet van Antwerpen*; in Limburg namen we *Het Belang van Limburg* ook op) gemeten, gedurende acht maanden voor de verkiezingen. De mediascore die we in deze studie hanteren is de verhouding van het aantal vermeldingen voor de uiteindelijke burgemeester t.o.v. het totaal aantal vermeldingen van de burgemeester en de vier overige sterkste lijsttrekkers.

7. In Vlaanderen kan men bij lokale verkiezingen een ongelimiteerd aantal voorkeurstemmen uitbrengen, zolang men binnen dezelfde politieke lijst blijft.
8. Dit is de gemiddelde *city king concentration* voor Vlaanderen in 2012 zoals berekend op de manier die Elmelund-Praestekaer en Kjaer (2013) hanteren. Voor het vervolg van dit artikel zullen we de *city king concentration* gelijkstellen aan de penetratiegraad van de burgemeester binnen de gemeente. Deze bedroeg voor Vlaanderen in 2012 gemiddeld 19,5% met een standaardafwijking van 9,7.
9. Burgemeesters in Denemarken en België behoren volgens de POLLEADER-typologie tot dezelfde categorie van “*collegial leaders*”. Beide landen liggen ook dicht bij elkaar in de “*Index of Mayoral Strength*” (IS) (Heinelt & Hlepas, 2006).
10. De City King (politicus met de meeste stemmen binnen de sterkste lijst) is niet altijd gelijk aan de burgemeester (zie operationalisering).

Bibliografie

- Ackaert, J. (2005). The Transformation of the Political Executive in Belgian Local Government. In R. Berg & N. Rao (Eds.), *Transforming Political Leadership in Local Government* (pp. 168-179). Houndmills: Palgrave.
- Ackaert, J. (2006). *Politiek in mijn gemeente*. Leuven: Davidsfonds.
- Ackaert, J., De Ceuninck, K., Reynaert, H., Steyvers, K. & Valcke, T. (2007). Doen (wijzigende) instituties ertoe? De invloed van het gemeente(kies)decreet op de gemeenteraadsverkiezingen van 2006. *Res Publica*, 49(1), 15-33.
- André, A., Pilet, J.-B., Depauw, S. & Van Aelst, P. (2013). De partij, de leider of een ‘gewone’ kandidaat? Het gebruik van de voorkeurstem bij de gemeenteraadsverkiezingen van 2012. In R. Dassonneville, M. Hooghe, S. Marien & J.-B. Pilet (Eds.), *De lokale kiezer* (pp. 117-140). Brussel: Academic and Scientific Publishers.
- André, A., Wauters, B. & Pilet, J.-B. (2012). It's Not Only About Lists: Explaining Preference Voting in Belgium. *Journal of Elections, Public Opinion & Parties*, 2(3), 293-313.
- Balmas, M., Rahat, G., Sheafer, T. & Shenhav, S.R. (2014). Two Routes to Personalized Politics: Centralized and Decentralized Personalization. *Party Politics*, 20(1), 37-51.
- Berg, R. & Rao, N. (Eds.) (2005). *Transforming Political Leadership in Local Government*. Houndmills: Palgrave.
- Block, T. (2009). *Van 1D naar 3D: Besluitvormingsprocessen en beslissingsmacht bij stadsontwikkelingsprojecten*. Proefschrift in de politieke wetenschappen. Gent: Universiteit Gent.

- Elmelund-Praestekaer, C. & Kjaer, U. (2013). Presidentialisation of Parliamentary Systems? Frontrunner Concentration in Danish Local Elections. doi: <http://dx.doi.org/10.1080/00344893.2013.805698>.
- Field, A. (2011). *Discovering Statistics Using SPSS: (and sex and drugs and rock 'n' roll)*. Los Angeles: SAGE.
- Fiers, S. & Krouwel, A.P.M. (2005). The Low Countries: From Prime Minister to President-minister. In T. Poguntke & P. Webb (Eds.), *The Presidentialization of Politics: A Comparative Study of Modern Democracies* (128-158). Oxford: Oxford University Press.
- François, A. (2006). Testing the 'Baobab Tree' Hypothesis: The Cumul des Mandats as a Way of Obtaining More Political Resources and Limiting Electoral Competition. *French Politics*, 4(3), 269-291.
- Freier, R. (2011). *Incumbency as the Major Advantage. The Electoral Advantage for Parties of Incumbent Mayors*. Berlin: Deutsches Institut für Wirtschaftsforschung Berlin.
- Heinelt, H. & Hlepas, N.-K. (2006). Typologies of Local Government Systems. In H. Bäck, H. Heinelt & A. Magnier (Eds.), *The European Mayor* (pp. 21-42). Wiesbaden: VS Verlag für Sozialwissenschaften.
- Kaase, M. (1994). Is There Personalization in Politics? Candidates and Voting Behavior in Germany. *International Political Science Review*, 15(3), 211-230.
- Karvonen, L. (2010). *The Personalisation of Politics: A Study of Parliamentary Democracies*. Colchester: ECPR Press.
- Kriesi, H.-P. (2012). Personalization of National Election Campaigns. *Party Politics*, 18(6), 825-844.
- Krouwel, A. (2003). De gedaantewisseling van politieke partijen. Een theoretisch ontwikkelingsmodel. In G. Voerman (Ed.), *DNPP Jaarboek 2003* (pp. 138-172). Groningen: Rijksuniversiteit Groningen.
- Maddens, B. & Fiers, S. (2004). The Direct PM Election and the Institutional Presidentialisation of Parliamentary Systems. *Electoral Studies*, 23(4), 769-793.
- Maddens, B., Weekers, K., Fiers, S. & Vanlangenakker, I. (2007). Op zoek naar een verklaring voor de persoonlijke score van de kandidaten bij lokale verkiezingen. *Res Publica*, 49(1), 132-149.
- McAllister, I. (2007). The Personalization of Politics. In R.J. Dalton & H.-D. Klingemann (Eds.), *The Oxford Handbook of Political Behaviour* (pp. 571-588). Oxford: Oxford University Press.
- Mughan, A. (2000). *Media and the Presidentialization of Parliamentary Elections*. Basingstoke: Palgrave Macmillan.
- Mughan, A. (2015). Parties, Conditionality and Leader Effects in Parliamentary Elections. *Party Politics*, 21(1), 28-39.
- Olislagers, E. (2013). *Calculation or Donation? Choosing Partners in Local Coalition Formation in the Flemish Region of Belgium*. Dissertation to Obtain the Degree of Doctor in Political Sciences. Gent: Universiteit Gent.

- Pilet, J.-B., Delwit, P. & Van Haute, E. (2007). Eerste lessen uit de automatische benoeming van burgemeesters in Wallonië. *Res Publica*, 49(1), 34-45.
- Poguntke, T. & Webb, P. (2005). The Presidentialization of Politics in Democratic Societies: A Framework for Analysis. In P.W.T. Poguntke & P. Webb (Eds.), *The Presidentialization of Politics* (pp. 1-25). Oxford: Oxford University Press.
- Put, G., Maddens, B. & Smulders, J. (2014). Buying Local Votes: The Effect of Individual Campaign Spending under a Semi-open PR System in the Belgian Local Elections. *Local Government Studies*. Eerst online gepubliceerd: doi:10.1080/03003930.2014.904227.
- Rahat, G., Sheafer, T. (2007). The Personalization(s) of Politics: Israel, 1949-2003. *Political Communication*, 24(1), 65-80.
- Rodenbach, J., Steyvers, K., & Reynaert, H. (2013). Van Dorpsstraat tot Wetstraat? Burgemeesters als stemmenkampioenen en cumulards? In H. Reynaert & K. Steyvers (Eds.), *De verkiezingen van 14 oktober 2012. De kracht van verankering?* Brugge: Vanden Broele.
- Steyvers, K. (2010). De burgemeester: van regent tot eerste gemeenteburger. In H. Reynaert & K. Steyvers (Eds.), *De kerktoerenpolitiek voorbij? Lokale politiek in Vlaanderen* (pp. 183-197). Brugge: Vanden Broele.
- Steyvers, K. (2012). *Mayoral Leadership in Consensual Democracies. Towards Presidentialization in the Case of Belgium?* Madrid: IPSA World Congress.
- Steyvers, K., Bergström, T., Bäck, H., Boogers, M., Ruano De La Fuente, J. & Schaap, L. (2008). From Princeps to President? Comparing Local Political Leadership Transformation. *Local Government Studies*, 34(2), 131-146.
- Steyvers, K. & De Ceuninck, K. (2013). De kracht van verandering of plus ça change? De gemeenteraadsverkiezingen van 2012 in het licht van de trends sinds de fusies van 1976. In H. Reynaert & K. Steyvers (Eds.), *De kracht van verankering? De verkiezingen van 14 oktober 2012* (pp. 15-40). Brugge: Vanden Broele.
- Thijssen, P. & Sliwa, S. (2010). *Are Parties Stimulating Candidate-Centred Voting? The Case of the Belgian District Council Elections 2000-2006*. Antwerpen: Universiteit Antwerpen.
- Trounstein, J. (2011). Evidence of a Local Incumbency Advantage. *Legislative Studies Quarterly*, 36(2), 255-280.
- Van Aelst, P. (2008). De verkiezingscampagne van 2007: communautair en presidentieel? *Res Publica*, (Jaarboek 2007), 19-36.
- Van Aelst, P., Maddens, B., Noppe J. & Fiers, S. (2008). Politicians in the News: Media or Party Logic?: Media Attention and Electoral Success in the Belgian Election Campaign of 2003. *European Journal of Communication*, 23(2), 193-210.
- Van Aelst, P. & Nuytemans, M. (2007). Het succes van 'Patrick'. Op zoek naar bewijzen en verklaringen van het Janssens-effect in Antwerpen. *Res Publica*, 49(1), 150-171.
- Van Aelst, P., Sheafer, T. & Stanyer, J. (2012). The Personalization of Mediated Political Communication: A Review of Concepts, Operationalizations and Key Findings. *Journalism*, 13(2), 203-220.

- Van Holsteyn, J.J.M. & Andeweg, R.B. (2010). Demoted Leaders and Exiled Candidates: Disentangling Party and Person in the Voter's Mind. *Electoral Studies*, 29(4), 628-635.
- Wauters, B. (2000). *De kracht van de voorkeurstem in stad en dorp. Een analyse bij de gemeenteraadsverkiezingen van 1994 in Vlaanderen*. Leuven: Afdeling Politologie KU Leuven.
- Wauters, B. (2014). Over stemmenkanonnen en witte konijnen. In C. Devos (Ed.), *België#2014. Een politieke geschiedenis van morgen* (pp. 195-216). Gent: Borgerhoff & Lamberigts.
- Wauters, B., Verlet, D. & Ackaert, J. (2011). Giving More Weight to Preferential Votes: Welcome or Superfluous Reform? The Case of the Local Elections in Flanders (Belgium). *Local Government Studies*, 38(1), 91-111.
- Wauters, B., Weekers, K. & Maddens, B. (2010). Explaining the Number of Preferential Votes for Women in an Open List-PR System: The 2003 Federal Elections in Flanders (Belgium). *Acta Politica*, 45(4), 468-490.

Bijlagen

TABEL 1. Bivariate analyse.

	Fronrunner Concentration	Duellist Concentration	City King Concentration	List King Concentration
BURGEMEESTER				
Media-aandacht			,521***	,281***
Vrouw			-,087	-,061
Cumul			,048	,121*
Uittredend			,378***	,234***
Penetratiegraad gemeente 2006			,785***	,514***
Penetratiegraad lijst 2006			,599***	,630***
LIJST BURGEMEESTER				
Percentage lijst burgemeester			,818***	,255***
Voorkeurstemmen lijst			,461***	,534***
GEMEENTE				
Inwonersaantal	-,461***	-,495***	-,415***	-,290***
Bevolkingsdichtheid	-,077	-,109*	-,091	-,040
Aantal deelnemende lijsten	-,364***	-,507***	-,435***	-,124*
Elektronisch stemmen	-,256***	-,305***	-,240***	-,158**
Voorkeurstemmen gemeente	,701***	,670***	,534***	,482***

N = 305 *p < 0,05; **p < 0,01; ***p < 0,001

Voor 'penetratiegraad gemeente/lijst 2006': N = 286

TABEL 2. Beschrijvende waarden.

	N	Gemiddelde	Standaardafwijking
BURGEMEESTER			
Percentage media-aandacht	304	43,08	22,27
Penetratiegraad binnen gemeente (City King)	304	19,54	9,66
Penetratiegraad binnen lijst (List King)	304	50,02	13,79
Penetratiegraad binnen gemeente 2006	286	17,37	11,41
Penetratiegraad binnen lijst 2006	286	41,61	18,43
LIJST BURGEMEESTER			
Percentage stemmen voor lijst burgemeester	304	38,20	12,40
Percentage voorkeurstemmen binnen lijst burgemeester	304	86,01	8,35
GEMEENTE			
Inwonersaantal	305	20.699,03	33.922,42
Bevolkingsdichtheid	305	541,09	465,90
Aantal gemeenteraadsleden	305	24,27	6,34
Aantal ingediende lijsten	305	5,42	1,59
Aantal partijen in uittredend college	305	1,80	,67
Aantal partijen in nieuw college	305	2,01	,73
Percentage voorkeurstemmen binnen gemeente	304	80,43	5,01
Frontrunner Concentration	304	42,61	9,34
Duellist Concentration	304	31,01	11,01

	N	Percentage
Cumulerende burgemeesters	305	13,77
Vrouwelijke burgemeesters	305	12,79
Stemmenkampioenen	304	78,62
Herbenoemde burgemeesters	305	47,21
Elektronische stemmingen	304	49,01